

Контекст:

Книга пророка Єремії написана в трагічний час історії єврейського народу – напередодні Вавилонського полону і в перші роки національної катастрофи. Початок служіння пророка припадає на правління юного царя Йосії (640 – 609 рр. до Р. Хр.), який вирізнявся своїм благочестям і відданістю Богу Ізраїлевому. Свою відданість Богові він виявив ще у 16-річному віці, а коли йому сповнилося 20 років, він почав очищувати Юдею від ідолопоклонства, намагаючись викорінити культ ханаанського бога Ваала (2 Хр. 34:1-7). А на 18-й рік свого правління (622 р. до Р. Хр.) Йосія почав впроваджувати велику релігійну реформу, суть якої полягала у поверненні євреїв до віри в Бога Авраама, Ісака і Якова (2 Цар. 22:1 – 23:20; 2 Хр. 43:8 – 33). Йосія намагався охопити своїми реформами не лише мешканців Юдеї, а й залишки племен Ізраїля, що лишилися після зруйнування Самарії й асирійського полону. Кульмінацією його реформ стало святкування Пасхи в Єрусалимі, на яке були запрошені усі ізраїльтяни (2 Цар. 23:23-25; 2 Хр. 35:1 – 19).

Але пророк Єремія бачив, що народ нещирий у своєму слідуванні царевим наказам, тому докоряв неодноразово ізраїльтянам за їх показове навернення (особливо цікава у цьому плані Храмова Промова Єремії, Єр. 7). Благочестивий цар Йосія загинув у битві проти єгипетського фараона Нехао поблизу міста Меріддо (2 Цар. 23:29-33; 2 Хр. 35:20-27), після чого народ почав знову повертатися до поклоніння ханаанським богам. Пророцтво Єремії виявилось правдивим – щирого покаяння ізраїльтян не було, усі зусилля релігійних реформ були ініційовані лише праведним царем. Вважається, що Жалобну пісню Єремії (Єр. 12:1-6) було присвячено загибелі Йосії.

Наступники царя Йосії – його сини Йоахаз і Єгояким, онук Єхонія, ще один син Йосії Седекія – не вирізнялися благочестям, навіть більше того, були «нечестивими» правителями Юдеї. Єремія мав звершувати своє пророче служіння в час глибокого занепаду свого народу і стати свідком зруйнування Єрусалиму, пограбування Храму Божого й полону Юдеї. Зі сходу насувалася нова загроза – Нововилонське царство, яке загрожувало поглинути, а може й знищити Юдею. Напередодні першого походу вавилонського царя Навуходоносора II проти Єрусалима (605 р. до Р. Хр.) Єремія пророкує в ім'я Господа про зруйнування міста як відплату за відступництво народу від завіту (Єр. 19). Це пророцтво було зустріте

священником Пашхуром вороже, він ударив Єремію, після чого пророк проголосив Божий вирок Пашхуру (Єр. 20:1-6). Саме ці події передували молитві, у якій Єремія скаржиться Богові не своє життя, навіть більше – на своє пророче покликання. Воно було привабливим напочатку, Бог «звабив» і «пересилив» Єремію, але його покликання виявилось безрадісним – він мав стати вісником загибелі для свого народу, жодних приємних перспектив його не очікували.

Переклад (НПУ):

Ти звабив мене, Господи, а я дав себе звабити; Ти пересилив мене й подолав, я став посміховиськом щодня, кожен глузує з мене. Бо лише я почну говорити, то відразу волаю про насильство, кричу про грабунок; тому слово Господнє стало для мене ганьбою, наругою щодня. І сказав я: «Не буду про Нього нагадувати й не говоритиму більше в ім'я Його!» Та був у серці моєму наче палючий вогонь, що затиснений у самих моїх кістках: я втомився стримувати його й не зміг! Бо я чую лихослів'я багатьох: «Жах навколо!» Вони кажуть: «Засудіть його! Ми повинні донести про нього!» Кожна людина, з якою я був у мирі, пильнує, щоб я спіткнувся: «Можє, він з'їхав з глузду? Тоді ми здолаємо його, візьмемо й помстимося йому!» Але Господь зі мною, наче звитяжний воїн, тому всі, хто переслідує мене, спіткнуться й не здолають мене, осоромляться дуже, бо не схаменулися, їхнє вічне безчестя не забудеться! О Господи Воїнств, Що випробовуєш праведника, бачиш його нутро й серце! Дай мені побачити Твою помсту їм, адже Тобі я відкрив свою скаргу! Співайте Господеві, хваліть Господа, бо Він визволив душу бідняка від руки злодіїв!

Коментар:

Пророк говорить про подвійну природу свого покликання досить незвичними словами: «Ти звабив мене (євр. יִתְּמִינִי *nitmīnī*), а я дав себе звабити (євр. נִשְׁמַנְתִּי *va-enpāt*)». Тобто, Бог представив йому пророче служіння, ті духовні переживання, висоти мудрості й бачення істини, які має Божий вісник, як щось привабливе й прекрасне. «Ти пересилив мене (євр. חָזַקְתָּנִי *hazaktānī*) й подолав...» – це покликання не було чимось на кшталт переконання, Божий Дух захопив його, оволодів його нутром. Але, крім духовного піднесення, це покликання принесло пророку багато болю: він мав говорити те, що неприємне людям, викривати їхні гріхи, пророкувати про Господню кару. Через це його зненавиділи навіть ті, хто був близьким до нього, а його життя перетворилося на щоденну «ганьбу і наругу». Настільки сильним був цей біль, що Єремія вирішив більше не

говорити про Бога. Але не зміг – Бог володів ним, Його Дух промовляв у ньому. Покликання було вищим за людські болі й страждання пророка.

Такий досвід є типовим для пророчого покликання. Про подібні переживання говорив і пророк Єзекиїль, коли за наказом Божим він мав з'їсти сувій книги з віщуваннями лиха і кари бунтівному дому Ізраїлевому. Цей сувій був *солодким в його вустах*, але сама пророча діяльність обіцяла бути сповненою труднощів (Єз. 2:1-10; 3:1-11). Про свій охочий відгук на Божий заклик «Хто піде для Нас?» розповідає Ісая, але тут же чує Господнє застереження про те, якою нелегкою буде його місія говорити до людей, які не хочуть ні чути, ні бачити, ні розуміти Слово Боже (Іс. 6:1-10).

Також ця історія нагадує інший образ покликання – боротьбу Якова з Богом, під час якої Господь завдав йому болю, але й благословив і назвав новим іменем – Ізраїль, тобто «Божий борець» (євр. יִשְׂרָאֵל *ісраель*, Бут. 32:22-31). У цій амбівалентності покликання й полягає його унікальність: близькість до Бога, переживання Його славної присутності захоплює і підносить дух, але нести Господнє Слово у гріховний світ – неймовірний біль і страждання. Бог «випробовує праведника», бо він є важливим для Господа, призначеним для особливого служіння і місії. Випробування не буває легким, але пророк має глибоке переконання, що Бог із ним, «наче звиязний воїн», і що винагорода праведнику прийде, як і кара нечестивому.

Варто зауважити, що ця молитва була промовлена Єремією напередодні першого захоплення Єрусалима Навуходоносором (605 р. до Р. Хр.). Пророк ще не усвідомлював, скільки випробувань на нього чекає: друге захоплення Єрусалима (597 р. до Р. Хр.), упертий непослух народу й після цього, потім повне зруйнування міста і Храму (586 р. до Р. Хр.), полон більшості мешканців Юдеї, поневіряння пророка разом із тими, хто залишився в країні. Зрештою, Єремія не бачив жодної доброї перспективи у тих подіях, які пережив, але він вірив Божому Слову про майбутнє відродження Ізраїлю (Єр. 42-52). Ця надія й живила його.

Новозавітня перспектива:

Покликання учнів Ісуса теж починалося з чудових переживань захопленості своїм Учителем, Його діяннями і вченням. Учні раділи, що й вони отримали владу над хворобами, немочами й нечистими духами (Лук. 10:17-20). Вони охоче розмірковували над тим, які місця посядуть у майбутньому Божому Царстві. Але Ісус застерігав їх, що Йому належить страждати, бути розп'ятим і воскреснути – так ж перспектива «несіння

хреста», мученицької смерті й майбутнього воскресіння чекала й на них (Мв. 16:21-27).

Також Іван Богослов у Книзі Об'явлення розповідає про Божий наказ «з'їсти сувій», який буде солодким в устах, але гірким у животі (Об. 10:9-11). Ця історія нагадує відповідний епізод із Книги пророка Єзекиїля, і свідчить про пророчу місію не лише самого Івана, а й усієї Церкви Христової – «дух пророцтва» (гр. πνεῦμα τῆς προφητείας), який мають (Об. 19:10). Церква має усвідомлювати свою місію й розуміти свій шлях Божого покликання, в якому переживання небесної радості від причетності до Христа і перебування в Його Царстві змінюється на труднощі проголошення Євангелії.